

УДК 372.881.1

Жеманова О.А.,

*викладач кафедри філології Дніпровського державного аграрно-економічного
університету*

elenka.zhemanova@gmail.com

Україна, м.Дніпро

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МОТИВАЦІЇ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В ВИЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В поданій статті розглянуто поняття мотивації та які стадії вона містить, що саме характерно для внутрішньої та зовнішньої мотивацій, та чому чільне значення відводиться внутрішній мотивації. Автором визначено причини відсутності мотивації до вивчення іноземних мов студентами немовних спеціальностей; визначені чинники, які формують мотивацію в оволодінні іноземною мовою як непрофільним предметом. Також розглянуто питання того, що необхідно для формування позитивної мотивації при навчанні іноземної мови в немовних вишах. Було виявлено, що мотивоване навчання покращує якість засвоєння предмета.

Ключові слова: мотивація, іноземна мова, внутрішня і зовнішня мотивації, причини зниження мотивації.

Постановка проблеми. У сучасному світі знання іноземної мови необхідне та важливе. Іноземні мови популярні у всьому світі. Знання іноземної мови дає можливість бути людині конкурентоспроможною на світовому ринку праці. На сьогодні багато роботодавців вимагають знання і володіння іноземними мовами на достатньому рівні, тому що велика кількість фірм співпрацює із зарубіжними партнерами по всьому світові. Але, незважаючи на ряд переваг, студенти немовних спеціальностей не вважають за потрібне необхідність вивчати іноземні мови. На їх погляд, важко вивчати не лише іноземні мови, але й ті предмети, з якими вони вперше зіткнулися, вступивши до вишу на обрану спеціальність. Якщо для вивчення останніх вони мотивуються тим, що предмети їм допомагають опанувати обрану професію та

отримані знання знадобляться в майбутньому, то такий предмет як іноземна мова, на їх думку, аж ніяк цьому не сприяє, а тільки забирає дорогоцінний час, який краще б було використати на вивчення інших предметів. Вони припускають, що в їхньому подальшому житті знання іноземної мови не знадобиться і не буде необхідності в його використанні в їх професійній діяльності. А якщо ж така необхідність і виникне то, як вони вважають, їм буде достатньо скористатися послугами перекладача. Звичайно ж, вивчення іноземної мови - важкий предмет і вимагає докладання певних зусиль при оволодінні їм. Все це може дати поштовх до зниження мотивації у вивченні мов.

У немовному навчальному закладі студенти направляють свій інтерес на майбутню спеціальність, а деякі прийшли «вчитися» тільки заради отримання диплома, замість когось питання вибору вишу взяли на себе батьки, і перших, і других, і третіх потрібно мотивувати на вивчення іноземної мови, така нелегка задача ставиться перед викладачем-філологом. Викладачеві необхідно не тільки мотивувати на вивчення мови, але він повинен надати свою підтримку в розвитку професійної мотивації, постійно стимулювати до самовдосконалення, саморозвитку.

Якщо студента не мотивувати, то йому буде все одно, чи присутній він на заняттях у викладача, який володіє передовими методами і прийомами викладання або ж на лекції, яка читається монотонно з листа. «Інтерес к учебной дисциплине «иностранный язык» движет большинством студентов. Отсутствие интереса к предмету характерно лишь для немногих студентов. Однако тот факт, что студенты заинтересованы в изучении иностранных языков и имеют желание заниматься данным предметом, не означает, что уровень познавательной мотивации обязательно будет высок» [1, 114]. Немотивований студент сьогодні, це поганий фахівець завтра.

Тема мотивації розглядається не перший рік і буде розглядатися в подальшому, багато праць написано з теми формування мотивації студентів, але незважаючи на це, ця проблема не втрачає своєї актуальності і потребує

подальшого поглибленого вивчення. Важливість формування мотивації до вивчення іноземної мови розглядається багатьма вченими як вітчизняними, так і іноземними: Х. Хеккаузен, А. Маслоу, Р. Кеганом, Л.І. Божовичем, Дж. Піаже, Б. Вернером, В.Ламбертом та іншими.

Мета статті. У статті автором поставлено за мету розглянути поняття мотивації, внутрішньої та зовнішньої, визначити причини відсутності мотивації до вивчення іноземних мов студентами немовних спеціальностей; визначити чинники, які формують мотивацію в оволодінні іноземною мовою як непрофільним предметом.

Виклад основного матеріалу. Одна з ранніх теорій мотивації була запропонована ще давньогрецьким філософом Аристотелем, який розглядав мотивацію в результаті функції хвилювання, що пов'язана певною метою. На його думку, ця мета формується в процесі психічного розвитку, яке супроводжується сприйняттям, пам'яттю, уявою. Він вважав, що реальні чи уявні очікувані результати стимулюють живий організм, щоб досягти того, що вважається позитивним. Абрахам Маслоу висловив припущення, що поведінка людей визначається широким спектром потреб [2]. Людям потрібне відчуття того, що прийнято суспільством, почуття власної важливості особистості в рамках будь-якої соціальної групи. Необхідна повага, заснована на досягненнях у змаганні з іншими людьми. Все це пов'язано з поняттям статусу, значимість людини для інших осіб. Це може послужити потужним мотивуючим стимулом, як в роботі так і навчанні. Мотивація вивчається вченими і психологами на рівні психофізіологічних процесів, що відбуваються в нервовій системі; на рівні енергії; на рівні внутрішньої організації особистості.

Мотивація вивчається в різних аспектах, в зв'язку з цим поняття трактується по-різному. Так, дослідники визначають мотивацію і як один конкретний мотив, як спонукальний процес, реалізацію в дії і поведінку при задоволенні тих чи інших потреб, потягів, і як єдину систему мотивів, і як особливу сферу, що містить в собі потреби, цілі, мотиви, інтереси в їх складному переплетенні і взаємодії. Мотивація - сукупність мотивів, доказів

для обґрунтування чогось; мотивування [3]. Мотивація, як процес містить в собі шість стадій, які слідуєть одна за одною:

перша – виникнення потреби;

друга – пошук шляхів задоволення потреби;

третя – визначення напрямків дії;

четверта – здійснення дії;

п'ята – одержання винагороди за здійсненні дії;

шоста – задоволення потреби та її усунення.

Існує безліч підходів до розуміння сутності, природи, структури мотивації у сучасній науці, а також до методів її вивчення. Особливе місце посідає навчальна мотивація, яка визначається як особистий вид мотивації, що є в навчальній діяльності, вона характеризується складною структурою, яка складається з внутрішньої мотивації та зовнішньої. Зовнішні лунають з боку інших людей (батьків, викладачів, інших студентів). Вони можуть бути у вигляді прохань, повчань, вказівок, наказів та інші. Все це діє, але дуже часто наштовхується на внутрішній опір особистості. Внутрішні мотивації знаходяться та з'являються всередині людини. Для того, щоб внутрішня мотивація працювала, необхідно, щоб людина сама захотіла щось вивчити або зробити. Внутрішня мотивація вважається спонукальною силою самодіяльності, тобто це те, що спонукає і мотивує цей вид діяльності, знаходиться в ній самій. Тому чільне значення відводиться внутрішній мотивації, внутрішнім спонукальним силам. Формування внутрішньої мотивації є необхідною умовою успішної діяльності в будь-якій сфері. Основним різновидом внутрішньої мотивації є комунікативна мотивація, тобто потреби формуються як суто комунікативні: говорити іноземною мовою з носіями мови, читати як художню, так і спеціальну літературу, писати листи. Однак, не зважаючи на те, що цей тип мотивації особливо виражений, його найскладніше зберегти. Це можна пояснити тим, що в атмосфері рідної мови, іноземна постає як штучний засіб спілкування, тобто в основному, комунікація носить умовний характер, що зближує її зі сценічною комунікацією, звідси -

звернення до уяви, фантазії. Зовнішня мотивація може бути дистантною, далекою мотивацією, розрахованою на досягнення кінцевого результату навчання. Внутрішня мотивація є близькою і актуальною, і весь навчальний процес повинен бути побудований таким чином, щоб на кожному занятті студенти відчували радість від задоволення потреб, специфічних для досліджуваного ними предмета, яким є іноземна мова.

У структурі мотивації особливе місце посідає навчальна мотивація. Під мотивацією навчання розуміють поєднання цілісності і структурованості мотивів навчання. Головним завданням мотивації навчання вважається така організація навчальної діяльності, яка максимально сприяє розкриттю внутрішнього мотиваційного потенціалу особистості студента. Внутрішня мотивація навчання, переважна над іншими мотивами, забезпечує успішну навчальну діяльність. Перехід від навчання до праці пов'язаний з трансформацією пізнавальної мотивації в професійну. Поєднання пізнавального інтересу до предмета з професійною мотивацією має найбільший вплив на успіхи в навчанні. Професійна мотивація і спрямованість самі стають мотивом навчальної діяльності, вони стимулюють навчальну активність студентів, їх високу академічну успішність, завзятість в подоланні труднощів навчання. Щодо вивчення іноземної мови вчені виділяють два типи мотивації - інструментальну і інтегративну. Інструментальна мотивація є відображенням зовнішніх потреб. Метою вивчення іноземної мови є не особисте бажання студента, а необхідність ззовні. Однак не можна покладатися тільки на інструментальну мотивацію і думати, що інструментальній мотивації буде досить для ефективного вивчення іноземної мови, важливо розвивати інтегративну мотивацію. Інтегративна мотивація є відображенням внутрішніх потреб і з'являється в зв'язку з бажанням ідентифікувати себе з культурою тієї країни, де говорять іноземною мовою.

Існує ряд суб'єктивних факторів, які можуть і повинні допомогти вчителю у створенні необхідної мотивації навчання. Це особистісний потенціал, прагнення досягти високого професійного рівня, потреба в

розширенні кругозору, бажання розвивати себе, жага знань, прагнення бути кращими, необхідність бути конкурентоспроможними на ринку праці, позитивні самооцінки та інше. Немає студентів, які не мають навчальної мотивації, тому що будь-який процес навчання обов'язково містить фактор мотивації (мотив, інтерес, відношення). Мотивація є джерелом активності особистості в будь-якій сфері. Необхідно прагнути до мотивації засобами самої навчальної дисципліни. Якщо педагог систематично застосовує інтерактивні методи навчання, то мотивація може поступово підвищитися навіть у самих невмотивованих студентів [4, 39].

Однією з найважливіших завдань викладача є створення умов для успішного протікання навчально-пізнавальної діяльності студентів. Викладач здійснює планування навчального матеріалу, постановку навчального завдання, регулювання і коригування процесу навчання, проводить аналіз результатів вирішення педагогічного завдання. Особливе місце в діяльності педагога займає стимулювання активності і самостійності студентів в процесі їх навчально-пізнавальної діяльності. В ході процесу навчання викладачеві слід посідати позицію лідера, але не домінанта, виконувати роль не тільки організатора, але і співучасника такого навчального процесу, який будується як діалог студента з пізнаваною їм реальністю, з іншими людьми, як збагачення їх особистісного досвіду. Створення позитивної мотивації у студентів до вивчення іноземної мови є одним з найважливіших умов успішного перебігу навчально-пізнавальної діяльності студентів. Існує безліч способів створення позитивної мотивації до вивчення іноземної мови у студентів, такі як: підтримання дисципліни, яка є достатньою для створення робочої атмосфери; прояв викладачем позитивного ставлення до студентів, заохочення, підбадьорення на занятті; надання студентам значущих, цікавих завдань, заснованих на взаємодії один з одним і спільних зусиллях для вирішення навчальної задачі; прояв викладачем власної зацікавленості, мотивації; організація самооцінки за допомогою обговорення результатів роботи і звітів; надання можливості пишатися своєю роботою, представляти її результати у вигляді плакатів,

стендів; використання зворотного зв'язку в письмовій формі. Вивчення іноземної мови в немовному виші є частиною освітньої програми. Викладання іноземних мов представникам немовних спеціальностей є складним і трудомістким процесом. Студенти, що спеціалізуються в різних галузях знань, повинні володіти іноземною мовою в тому обсязі, щоб розуміти будь-який науковий текст за своєю спеціальністю.

При поданні нового матеріалу на заняттях викладачеві необхідно пам'ятати, що кожен студент індивідуальний у вивченні іноземної мови. Важливо переконати студентів в необхідності вивчення іноземної мови, його повсякденного практичного застосування в майбутньому. Системність подачі матеріалу і його контроль, правильна організація навчального процесу, наполегливість в досягненні результатів є хорошими стимулами, що підвищують рівень позитивної мотивації в навчанні іноземної мови. Необхідно будувати процес навчання таким чином, щоб ті, яких навчають, на кожному його етапі відчували просування до поставленої мети.

Розглядаючи феномен мотивації, необхідно приділити увагу і причинам зниження мотивації у студентів немовних спеціальностей при вивченні іноземної мови, а також умов і способів її підвищення. Існують дві групи причин зниження мотивації. Перша група - причини, що залежать від викладача, друга група - причини, що залежать від студентів. Причинами, що залежать від викладача, є неправильний підбір навчального матеріалу, що викликає перевантаження або недовантаження студента, низький рівень володіння викладачем сучасними методами навчання, невміння будувати відносини зі студентами і організувати їх взаємовідносини один з одним, особливості особистості викладача.

Причини зниження мотивації, що залежать від студентів можна узагальнити наступним чином: низький рівень знань, несформованість мотивів навчальної діяльності і, перш за все, прийомів самостійного придбання знань; іноді не склалися стосунки з колективом студентів.

На рівень інтересу впливає і стан науки в суспільстві, її престижність. Дуже велику роль відіграють методи викладання навчального предмета і стан підручників і навчальних посібників.

Висновки. Розвиток мотивації до навчання і професійного інтересу у студентів вищих навчальних закладів ми розглядаємо як складний, що вимагає уваги і зусиль з боку педагога, процес. Студент повинен володіти усвідомленістю свого соціального і професійного майбутнього, задоволеністю своїм професійним вибором, особистісною активністю в отриманні знань, освоєнні умінь і навичок. Для формування мотивації до навчання у студентів ВНЗ важливо правильно побудувати навчальний процес з використанням інтерактивних методів навчання та інноваційних освітніх технологій, залученням до процесу навчання виробників, різними способами заохочення активних студентів. Для студентів немовних спеціальностей необхідні такі педагогічні умови, які роблять позитивний вплив на мотивацію вивчення іноземної мови:

- ✓ умови, що впливають на формування внутрішньої мотивації: професійний інтерес і відповідно усвідомлення практичної і теоретичної значущості отриманих знань для майбутньої професійної діяльності (імітування майбутньої професійної діяльності, підбір пізнавальних і цікавих текстів та статей);
- ✓ викладач (його особистісні особливості, методична грамотність, орієнтованість в тій спеціальності, яку отримують студенти, усвідомлення викладачем тих цілей, які ставлять перед собою студенти, вивчаючи іноземну мову, комунікабельність, відкритість; емоційна насиченість занять, що сприяє кращому засвоєнню знань і здійснюється через активні методи навчання);
- ✓ умови, що впливають на формування зовнішньої мотивації: створення ситуації успіху, або усвідомлення невдачі і її причин, комунікативна спрямованість занять.

Ці умови можуть бути створені при використанні різних підходів. Підсумком правильно організованого професійного навчання є формування професійної мотивації, яка сприяє успішному освоєнню потрібних знань, умінь і навичок, а також появи важливих особистісних якостей фахівця.

Література

1. Асеев В.Г. Мотивация поведения и формирование личности. – М.: Мысль, 1976.- 158с.
2. Абрахам Маслоу. Мотивация и личность. Перевод А.М.Татлыбаевой. Abraham H. Maslow. Motivation and Personality (2nd ed.) N.Y.: Harper & Row, 1970 [Електронний ресурс]. – URL: <http://psylib.org.ua/books/masla01/index.htm>
3. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – URL: <http://sum.in.ua/>
4. Крылова М.Н. Интерактивные методы в системе преподавания гуманитарных дисциплин в техническом вузе // Перспективы науки и образования. – 2016. – № 4 (22). – С. 39-46.

References

1. Aseev V.G. Motivatsiya povedeniya i formirovanie lichnosti. – М.: Myisl, 1976.- 158s.
2. Abraham Maslou. Motivaciya i lichnost. Perevod A.M.Tatlybaevoj. Abraham H. Maslow. Motivation and Personality (2nd ed.) N.Y.: Harper & Row, 1970 [Elektronnij resurs]. – URL: <http://psylib.org.ua/books/masla01/index.htm>
3. Akademichnij tlumachnij slovník ukrajinskoyi movi [Elektronnij resurs]. – URL: <http://sum.in.ua/>
4. Kryilova M.N. Interaktivnyie metodyi v sisteme prepodavaniya gumanitarnyih distsiplin v tehničeskom vuze // Perspektivyi nauki i obrazovaniya. – 2016. – # 4 (22). – S. 39-46.

Zhemanova O.A.

teacher of Philology Department of Dnipro State University of Agriculture and Economics, elenka.zhemanova@gmail.com

FORMATION AND DEVELOPMENT OF MOTIVATION IN STUDENTS OF UNLIKE SPECIALTIES IN THE STUDY OF FOREIGN LANGUAGE

This article explores the concept of motivation and what stages it contains, what is characteristic for internal and external motivations, and why the main meaning is given to internal motivation. The author determines the reasons for the lack of motivation to study foreign languages by students of non-linguistic specialties; the factors that form the motivation for mastering a foreign language as a non-core subject are identified. Also considered is the question of what is necessary for the formation of positive motivation when teaching a foreign language in non-linguistic universities. It was revealed that motivated training improves the quality of mastering the subject.

Key words: motivation, foreign language, internal and external motivations, reasons for reducing motivation.

ФІО (повністю)	Жеманова Олена Анатоліївна
Место работы (повністю)	Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Должность, кафедра и т.п. (без сокращений)	Викладач кафедри філології
Ученое звание, ученая степень	-
Тема доклада	Формування та розвиток мотивації у студентів немовних спеціальностей в вивченні іноземної мови
Название секции и подсекции	Педагогіка
Домашний адрес	Пр.Богдана Хмельницького б.167 кв.740, м.Дніпро, Дніпропетровської обл.; індекс - 49057
Телефон (моб.)	067 890 47 73
E-mail	elenka.zhemanova@gmail.com